

CAPÍTOL 12

La contribució del moviment coral a Catalunya en la formació musical i la seva repercussió social

AUTORS I COL-LABORADORS

Bàrbara Anglí

Membre de la Federació Catalana d'Entitats Corals (FCEC)

M. Mercè Argüelles Petit

Directora de corals infantils, cofundadora i coordinadora general del Secretariat
de Corals Infantils de Catalunya (SCIC)

Àngels Arnaus

Catedràtica de Pedagogia Musical del CSMMB

Manuel Cabero i Vernedas

Director del Cor Madrigal

Pilar Figueras Bellot

Professora de la UAB, cantaire de la Coral Sant Jordi

Maria Teresa Giménez i Morell

Professora de música a la UAB i directora de cors

Montserrat Gual Serra

Directora de corals infantils, coordinadora general del SCIC

Maria Dolors Martí i Aragonès

Cantaire de la Capella Clàssica i professora de cant

El cant coral a Catalunya ha estat i és un moviment de gran transcendència i molts altres treballs han aprofundit en aquest camp. Des d'aquí s'ha volgut fer un especial èmfasi en el paper que ha tingut com a espai de formació tant per a adults com especialment per als infants i els joves. S'ha fet una petita tria de cors com a exemple d'aquest quefer. Molts altres cors han estat esmentats en altres capítols i encara molts més segurament no sortiran en aquest llibre, però valgui des d'aquí el nostre reconeixement.

La contribució del moviment coral a Catalunya en la formació musical i la seva repercussió social

Cors de Clavé

Àngels Arnaus

El seu fundador va ser Josep Anselm Clavé i Camps (1824-1874). Progrés, amor i virtut: tres paraules que defineixen una filosofia de vida dedicada a millorar la cultura i la dignitat d'un poble treballador oprimat i explotat que no donava accés a l'oci, la sanitat o l'educació. La seva proposta per aconseguir-ho va ser la música per mitjà del cant.

Amb la seva guitarra cantant als cafès, va entrar en contacte amb l'ambient de taverna.

Tot i els seus limitats coneixements musicals, la seva intuïció i entusiasme, amb les seves cançons va aconseguir un èxit tan important que li va permetre organitzar el 1845 una mena de grup instrumental tipus *tuna* estudiantil per fer cantar i ballar la gent dels barris. El 1850 agrupà 40 homes per formar la primera agrupació coral La Fraternitat, dita més endavant Euterpe. La idea es va divulgar ràpidament per tot el territori català i va ser motiu de creixement de la societat obrera. Fins al 1896 no es va donar pas a les dones i, de la mà de Joan Gay, juntament amb Emerenciana Wehrle, es van començar a preocupar de l'ensenyament musical dels infants. Però no fou fins al 1971 que vam poder gaudir d'alguns cors mixtes, encara que la majoria dels cors de Clavé siguin encara avui únicament formats per homes.

Podem dir que Clavé ha estat el fundador del moviment coral a Catalunya. A la seva mort hi havia 84 societats corals a Catalunya que agrupaven milers de cantaires. Actualment es compta amb 200 societats federades.

Empresonat en diverses ocasions pels seus posicionaments polítics, va arribar a ser diputat i president de la Diputació de Barcelona.

Fig. 1. Logotip de la Federació de Cors de Clavé.

Orfeons de Catalunya

La idea de l'orfeó sorgeix de manera quasi espontània, després de la tasca em- presa pels Cors de Clavé. El 1891, Lluís Millet i Amadeu Vives, joves assidus del Café Pelayo on es trobaven també amb Enric Granados i Joan Gay, amb el suport d'Antoni Nicolau, Josep Rodoreda i Frederic Pedrell, entre altres amants de la música, van buscar i crear una nova manera d'entendre i viure el cant coral. La seves premisses foren: "Excel·lència, catalanitat, participació i compromís social". Aquests van ser els ideals que van promoure l'inici de l'Orfeó Català.

Sota la direcció de Lluís Millet i sense perdre la condició d'aficionats, cercaren en el conjunt de cantaires uns resultats propers al nivell professional.

Per aconseguir-ho, van dotar de lliçons de solfeig els cantaires, coneixements indispensables per abordar un repertori d'alt nivell. El 1896, s'hi van incorporar les dones i posteriorment es creà l'Escola de Música Infantil, dirigida pel mestre Tomàs en la secció de nens, a qui posteriorment substituï Josep López Esperbé. La dedicació als infants era gratuïta, amb classes de dues hores diàries. Amb tot, es van poder realitzar obres simfonico-corals que, per la seva qualitat, van

Fig. 2. Lluís Millet dirigint al Poble Espanyol.

fer que l'Orfeó Català esdevingués un símbol de catalanitat que va fer sorgir orfeons i corals arreu del país.

Fins aleshores, la formació musical dels nens en el món coral restava organitzada dins les escolanies. A Barcelona hi havia escolania a la Catedral, a les esglésies de la Mercè i del Pi... sense oblidar, per descomptat, Montserrat i altres indrets que ja hem anomenat en altres capítols d'aquest llibre. Es constata, doncs, que la incorporació dels infants dins els orfeons va representar un pas important per l'aproximació de la música al món dels nens en un moment que l'escola general no cobria les necessitats de formació musical desitjades.

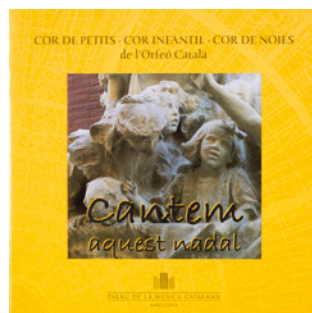

Fig. 3. Portada al programa del Concert de Nadal dels cors infantils i juvenils.

El pas a les corals

L'ambient musical creat al país i l'interès per fer millor les coses van motivar un petit nucli de directors a fer un pas endavant en el teixit coral fundant cors de petit format (20-30 cantaires), en contraposició del centenar que podia aplegar un orfeó, però amb una certa fluïdesa de lectura musical i preparació vocal. Podríem citar uns quants d'aquests directors, però, a tall d'exemple parlarem només d'alguns d'ells prou representatius: Enric Ribó, Oriol Martorell, Manuel Cabero i Leo Massó.

Tots ells van tenir cura d'incorporar una secció infantil a les seves corals a la vegada que van començar a coordinar-se entre elles.

Capella clàssica polifònica

Àngels Arnaus

Informadora: Maria Dolors Martí i Aragonés

Enric Ribó Sugranyes (1917-1996), violinista professional, estudià amb Enric Morera, Francesc Costa, Josep Trotta... Tocà amb l'Orquestra de Pau Casals, amb Eduard Toldrà i amb tants altres directors que dirigiren la que avui s'anomena Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.

Home inquiet i talentós amb un domini absolut i obsessiu de l'afinació i un amor apassionat per la música vocal, va cercar una alternativa al model orfeònic existent que, per la quantia i formació musical dels cantaires, no li permetia

interpretar el tipus de música que ell perseguia. Els últims anys de la dècada dels trenta va començar a dirigir cantaires músics i el 1940, dins de la Federació d'Arts Decoratives (FAD), va fundar la Capella Clàssica Polifònica.

La tècnica de Ribó era impecable: un gest just, musical i ple de matisos inspirat en la tècnica de Sergiu Celibidache, que, en el seu pas per casa nostra, va ser un bon il·lustrador d'una nova manera de tractar les veus i el gest i que alguns dels nostres directors van ben aprofitar.

Tot i tractar música de tots els estils i èpoques, la seva especialitat va ser la polifonia. El mestre Ribó aconseguia d'una manera aparentment fàcil que cada veu tingués entitat pròpia, un discurs en forma de diàleg entre les veus, conduïdes amablement per la lògica del text, com un cant pla sense línies divisòries, en ritme lliure, però unides en una harmonia perfecta. Cantar amb en Ribó era sempre una lliçó de música ben feta. Així ho recorden sobretot els seus deixebles i cantaires.

Fig. 4. Enric Ribó.

Des de la Càtedra de Cant Coral que va ostentar al Conservatori Municipal de Música de Barcelona, va organitzar cursos de direcció coral. Cal destacar el seu pas pels cursos a Santiago de Compostel·la sobre la interpretació de la música espanyola, de la qual, com hem comentat abans, va ser un veritable expert. Va viatjar a Mèxic com a professor de cant coral i va dirigir el Cor Nacional d'Espanya.

Fig. 5. Manuel Cabero, Enric Ribó i Oriol Cabero

Fig. 6. *Maria Blasco i Vila, dirigint La Mainada.*

Tenia facilitat per escriure música vocal i fer harmonitzacions de cançons populars. Podem trobar-ne algunes per a cor mixt i veus blanques, que cantaven els nens i nenes de la coral infantil de la Capella Clàssica Polifònica La Mainada (dirigida per Maria Blasco i Àngels Arnaus) i els Petits Cantaires de l'Orfeó de Sants (dirigits per Àngels Arnaus i Montserrat Tous). Va escriure també la Cantata *El bruel de l'estany* per al Secretariat de Corals Infants de Catalunya (SCIC).

Coral Sant Jordi

Àngels Arnaus

Informadora: Pilar Figueras Bellot

Oriol Martorell i Codina (1927-1996) fou un personatge cabdal del cant coral a Catalunya. Fou fill d'Artur Martorell, pedagog rellevant del moment més important de renovació pedagògica del nostre país, i de Maria Codina, dona discreta, però de gran i positiva influència en l'entorn familiar i social.

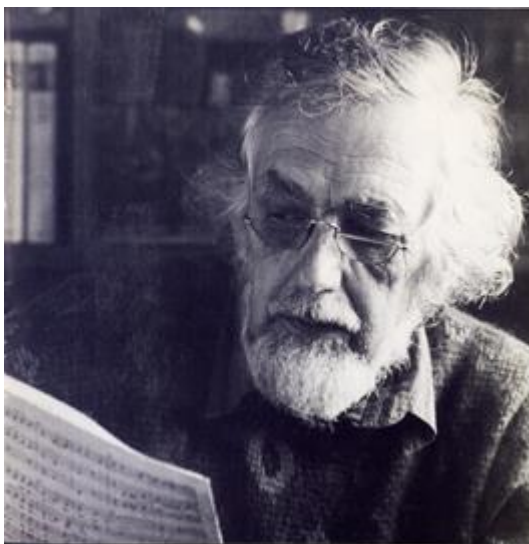

Fig. 7. *Oriol Martorell i Codina.*

Fig. 8. *Primer concert de L'Esquix al jardí de l'Escola Santa Anna, curs 1966-1967, dirigit per Dolors Bonal.*

Mn. Batlle i l'escoltisme el van influir profundament, així com més tard ho feren el musicòleg Mn. Higini Anglès i el grup *Ars Musicae*, que dirigia Josep M. Lamaña i posteriorment el mestre Enric Gisbert.

L'Oriol Martorell era un home molt culte, catedràtic d'Història de l'Art a la Universitat de Barcelona i amb molts interessos musicals, pedagògics, polítics i socials. Europeista nat i amb un fort sentit de país, fou diputat al Parlament de Catalunya pel Partit Socialista. En tots els àmbits que va intervenir va destacar pel seu compromís i excel·lència.

El 1946 fundà la Coral Sant Jordi. L'Oriol Martorell tenia una especial intuïció, una gran sensibilitat musical i una facilitat d'empatia que el convertien en un líder total allà on es trobés. Va entrar en contacte amb À Coeur Joie, amb Europa Cantat i amb els més prestigiosos directors corals del seu moment: César Geoffray o Marcel Corneloup en són exemples, entre molts d'altres. Va ser col·laborador en els cursos d'estiu de Rosa Sensat. On ell feia cantar, s'hi afegia sempre una multitud al seu voltant.

Conjuntament amb Lluís Virgili de Lleida, director de l'Orfeó Lleidatà, i Leopoldo Massó, director de la Coral Cantiga de Gràcia, iniciaren uns cursos de direcció coral a Lleida, pioners a tot el territori espanyol. D'altra banda, amb Enric Ribó i Manuel Cabero, va poder interpretar obres de gran format amb orquestres simfòniques a les més importants sales de concerts de casa nostra. Tot i la varietat d'estils musicals que va treballar, cal remarcar la gran i tan bona divulgació de la

cançó popular catalana amb concerts corals per tots els racons de Catalunya. La Coral Sant Jordi es va convertir en símbol de catalanitat i l'Oriol, per si mateix, també. La secció infantil de la Coral Sant Jordi va ser L'Esquitx, dirigida per M. Dolors Bonal, i L'Espurna, dirigida per M. Teresa Giménez, acompanyades d'un bon equip de directors i directores.

Cor Madrigal

Àngels Arnaus

Informador: Manuel Cabero i Vernedas

Manuel Cabero i Vernedas (1926), estudià al CSMMB, on obtingué les màximes qualificacions. Tot i no poder dedicar-se professionalment a la música per motius familiars, aquesta va ser la seva gran vocació des de la seva infantesa. La passió pel cant coral, amb atenció especial per la música del segle *xv*, va fer que el 1951 creés, amb un grup d'amics, un cor que es va anomenar en principi Coral s. *xv* i que, poc temps més tard, prendria el nom definitiu de Cor Madrigal. A la recerca de la perfecció quant a l'afinació, la precisió rítmica i el rigor interpretatiu, va aconseguir un lloc molt remarcable en el món coral tant local com internacional.

Formador de directors de cors, creà conjuntament amb la seva esposa, Montserrat Pueyo, professora de cant, uns cursos permanents de direcció coral sota el nom d'Audicor. Amb el temps, Manuel Cabero va formar quelcom poc freqüent a casa nostra: l'Agrupació Cor Madrigal, que no és altra cosa que la reunió d'una gran família coral connectada directament amb el Cor Madrigal: L'Esquellerinc, coral infantil (de 4 a 14 anys); L'Albada, coral juvenil (de 15 a 25 anys); la Coral Ariadna, cor mixt (de 25 a 45 anys aprox.), i el Cor Signum, cor mixt (... fins a 100 anys).

Aquest panorama coral de gran qualitat l'ha fet possible un home com Manuel Cabero, generós, amb amplitud de mires, senzill i proper, que ha sabut traspasar la torxa del seu saber als seus nombrosos fills, molts d'ells músics professionals i a l'actual directora del Cor Madrigal, Mireia Barrera.

Manuel Cabero va dirigir, a més, la coral de Ciències de l'Educació de la UB, el cor Magister Arte i la Capella de Música de Santa Maria del Pi.

Va rebre la Creu de Sant Jordi en merescudíssim reconeixement de la seva aportació al món coral.

Fig. 9. *Cor Madrigal al concurs de Cant Coral d'Arezzo, estiu del 1956.*

Fig. 10. *M. Mercè Argüelles dirigint L'Esquellerinc, 1975.*

Coral Cantiga dels Lluïsos de Gràcia

Lluïsos de Gràcia: associació sense ànim de lucre, creada el 1855 amb el lema: “Lleure, cultura i esport”. La seva projecció al barri va prendre des del primer moment una dimensió sociocultural modèlica i envejable.

Leo Massó, antic escolà de Montserrat, home senzill i proper, va fundar el 1961 la coral Cantiga amb uns quans amics i socis d'aquesta entitat, molt influït per l'amistat que l'unia a Oriol Martorell i l'empatia en la manera de fer de la Coral Sant Jordi. Leo Massó va fundar també la coral dels Antics Escolans de Montserrat i va ser membre de l'equip directiu de la FCEC. Posteriorment, la Coral Cantiga ha estat dirigida per Oriol Ponsa, Edmon Colomer i actualment per Pep Prats i Eva Martínez. Al llarg de més de 50 anys han realitzat prop d'un miler de concerts tant a capella, com simfònics i corals per moltes contrades de Catalunya i l'estranger.

Cal remarcar el gran interès que Leo Massó, de la mateixa manera que altres directors i entitats del moment, van tenir per la formació coral dels infants.

Des de l'inici del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya i amb un jove Jordi Casas al davant, es va fundar amb molta empena i entusiasme la coral infantil El Violet el 1966. Pocs anys després, i per l'evidència del creixement de les edats dels infants, va sorgir la Coral Sinera el 1968, formada per joves de fins a 25 anys. Gairebé de manera espontània un nou grup coral format majoritàriament per pares i mares d'El Violet canten sota el nom de Vent del Nord des del 1985.

Però amb noves necessitats, en aquest cas, a la recerca d'un nou repertori, trobem la coral Fuga el 1999. S'hi suma encara un nou grup el 2011, Gregal, i ja per acabar de moment aquesta saga, l'estiu del 2012 es presenta Vadegospel. Bona salut musical, als Lluïsos de Gràcia!

Aquestes cinc corals infantils que hem anomenat es coordinaren entre elles des de bon començament. Durant anys, les podíem escoltar per Nadal al Palau de la Música Catalana en un concert comú.

Fig. 11. Coral Cantiga.

Secretariat de Corals Infantils (SCIC)

Cadascuna de les corals que hem esmentat, la Capella Clàssica Polifònica, la Coral Sant Jordi, el Cor Madrigal i la Coral Cantiga, van sentir la necessitat de

treballar amb els més menuts. Així van sorgir els seus corresponents cors infantils: La Mainada, L'Esquitx, L'Esquellerinc i El Violet, fet que es repetia a la majoria de corals de Catalunya. No obstant, va ser l'Oriol Martorell qui, juntament amb la seva germana Maria, van ser definitius per a la creació del que seria el Secretariat de corals infantils de Catalunya (SCIC).

Maria Martorell va ser una mestra excel·lent. Exercí, entre d'altres, a les escoles del Bosc i Sant Gregori. Fou una treballadora incansable, d'una basta cultura i gran sensibilitat musical.

Molt vinculada a l'Institut Municipal d'Educació (IME), va ser directora i dirigent del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya (SCIC) i promotora de la revista *La Circular* de l'esmentada entitat. Va adaptar un gran nombre de cançons d'arreu del món al català, moltes d'elles recollides a la col·lecció de cançoners *L'Esquitx*. Fou Creu de San Jordi per la seva tasca de divulgació de la cultura coral catalana.

El moviment coral infantil

M. Mercè Argüelles Petit i Montserrat Gual Serra

El Secretariat de Corals Infantils de Catalunya, el SCIC, va ser fundat l'any 1967, per un petit grup de corals que ja funcionaven independentment, però que tenien moltes coses en comú.

Les persones que van fundar-lo, i també les que l'integren ara, creuen que el cant coral és un mitjà que contribueix en gran manera a la formació dels infants i adolescents per les moltes possibilitats que té d'introduir-los en el gust per a la bellesa, especialment la de la música; en el goig de cultivar un mitjà d'expressió com és la veu; en l'amor a la llengua del seu país; en la joia de l'amistat i en la disciplina lliurement acceptada; en el treball en equip, i finalment en el gust per col·laborar amb altres infants.

Les corals que integren el SCIC són, bàsicament, mixtes i voluntàries; obertes a tots els infants entre 5 i 16 anys que canten a veus blanques, i primordialment en català. Actualment força corals federades pertanyen a centres d'educació general o musical.

El SCIC, com a coordinador de les activitats de les corals que en són membres, es proposa diverses tasques:

- La difusió del repertori tradicional català i l'adaptació de cançons d'altres països, quan es creu convenient.
- L'impuls de la creació de repertori nou en dos aspectes:

- a. L'encàrrec d'obres noves, cançons i principalment cantates a autors catalans. El SCIC ha estrenat moltes d'aquestes cantates en les seves trobades.
 - b. L'harmonització de cançons tradicionals catalanes a càrrec de músics actuals.
- La preocupació per la millora del nivell musical de les corals federades i del nivell coral del país. Per això organitza cursets de direcció i recomana als seus directors l'assistència als organitzats per altres federacions.
 - La celebració, dues vegades l'any, d'unes jornades de treball per als directors i responsables, durant les quals es tracten temes musicals i d'organització, es preparen les actuacions comunes del curs i se'n revisen els resultats.
 - La coordinació de les trobades anuals: "Juguem cantant" per als petits de 5 a 7 anys i trobades per als més grans, que poden ser de diversos tipus, segons el nombre de corals que aplegui i el caràcter que tinguin les activitats que s'hi fan. Cada cinc anys se celebra una trobada general i això vol dir que hi prenen part totes les corals del SCIC. El nombre de cantaires en una trobada general a arribat a ser de 5.000.

Ara bé, el SCIC no va néixer només per a això i ni tan sols ningú no imaginava que pogués arribar on es troba actualment.

La història, breument contada, és la que segueix.

El 4 de febrer de l'any 1967, un petit grup de directors de corals infantils de diverses ciutats catalanes (Barcelona, Manresa, Vic i Vilafranca del Penedès) i responsables de Joventuts Musicals de Manresa es van reunir per posar en comú les seves inquietuds, les seves preocupacions i, naturalment, les seves il·lusions.

Eren presents a la reunió fundacional del 4 de febrer del 1967: Enriqueta Anglada, d'El Cabirol de Vic; M. Mercè Argüelles, de L'Esquellerinc de Barcelona; Onofre Boqué, de Joventuts Musicals de Manresa i L'Aliret; Jordi Casas, d'El Virolet de Barcelona; Josep Anton Casas, de L'Espinguet de Vilafranca del Penedès; M. Teresa Giménez, de L'Espurna de Barcelona; Maria Martorell, de L'Esquitx de Barcelona, i M. Teresa Masats, de L'Aliret de Manresa.

Molts d'ells provenien del món de l'ensenyament (professors de música o d'ensenyament general), altres, del musical (la majoria membres de corals que, en aquell moment, feien una tasca important per a la recuperació de la llengua, la cultura i els drets fonamentals del nostre país, tot valent-se del cant coral).

En els anys obscurs de la dictadura, aquests directors cantaires van entrar en relació amb Europa, de la mà d'Oriol Martorell i la Coral Sant Jordi. Alguns d'ells van participar a les Choralies de Vaison-la-Romaine, l'any 1956, organitzades per À Coeur Joie (federació francesa de cant coral) i al primer festival de la federació

europea Europa Cantat, a Passau (Alemanya), l'any 1961. Aquests contactes van inspirar les estructures organitzatives i l'esperit democràtic que des dels seus inicis regeixen el SCIC.

Aquells primers directors ja eren conscients que les seves corals infantils, que havien de cantar el millor possible, podien fer una tasca important de substitució d'allò que l'escola tenia prohibit fer i que, abans del 18 de juliol del 1936, l'escola catalana contemplava i assumia.

Fig. 12. 1a jornada de treball del SCIC, Sant Martí de Sesgueioles.

Ens referim a uns aspectes que consideraven, i consideren, bàsics i que als nens i nenes de llavors els estaven vedats:

- El coneixement i la pràctica de la seva llengua: el català,
- La coeducació,
- La presència de la música a l'escola com un important agent formatiu,
- El coneixement del propi país i la consciència de pertànyer-hi.

Per això van acordar que:

- Les corals del SCIC cantarien en català,
- Les corals del SCIC havien d'estar formades per nens i nenes,
- S'organitzaven trobades, intercanvis entre corals i altres activitats que eren, sempre, un mitjà per conèixer el país amb les seves diversitats geofísiques, lingüístiques i culturals, per establir corrents d'amistat entre infants i adults

(directors i també famílies) de les diverses comarques de Catalunya, que els nens aprenien a considerar i estimar com el seu propi país.

Els primers anys del SCIC, fins al final de la Dictadura, van ser durs, però molt il·lusionats: el nombre de corals i l'entusiasme de tots plegats, grans i petits, no parava de créixer. Davant la impossibilitat que el SCIC pogués ser una organització legalment reconeguda, les Joventuts Musicals de Manresa el van acollir com una secció pròpia, fet que els seus estatuts permetien. No va ser fins al 1985 que es van aprovar els estatuts del SCIC.

Després de l'esmentada reunió fundacional del febrer del 1967, la primera activitat va ser organitzar una trobada a Manresa amb totes les corals que entre tots poguessin engrescar. El resultat va ser una trobada l'abril del mateix any (possible gràcies a l'ajuda de les Joventuts Musicals d'aquesta ciutat) que va aplegar 800 cantaires pertanyents a 11 corals de diverses localitats de Catalunya.

El bon regust de la trobada de Manresa va provocar que els directors assistents es reunissin per reflexionar sobre la realitat viscuda i es va acordar una segona trobada, a Lleida, la primavera següent. A Lleida hi van anar 22 corals amb un total de 2.000 cantaires. Aquells primers directors mai no s'ho haurien imaginat!

Immediatament després d'aquesta segona trobada, es va veure clar que, si es volia continuar per aquest camí, calia una organització interna. El primer secretari general va ser Onofre Boqué, de Manresa, un dels iniciadors i organitzador des del primer dia, amb el qual compartien les tasques de funcionament un grup de directors. Havia nascut el primer Consell del SCIC.

La trobada següent, la tercera, va ser a Barcelona i ja s'hi va cantar una cantata (*El flautista d'Hamelin*) i un programa comú format per diverses cançons.

L'organització de les trobades comportava passar els textos, per simples que fossin, per la censura; una censura especialment rígida amb tot allò que estava dedicat als infants (no fos cas que se'ls inculquessin idees contràries al Règim) i demanar permís a les autoritats competents (govern civil, policia...) per poder-les celebrar.

Tota la informació sobre les activitats que es preparaven s'enviava a les corals per mitjà de fulls multicopiats, i després ciclostilats, amb el nom de *Circular*, que amb el temps s'ha convertit en una revista, *La Circular del SCIC*, que arriba als directors del SCIC i a persones i entitats de dintre i fora de Catalunya interessades en el cant coral i, especialment, en l'infantil.

L'important és que en molts indrets de Catalunya, nens i nenes cantaven plegats en català, sabien a quina comarca pertanyien, s'habilitaven als diversos accents de la nostra llengua i adquirien consciència de pertànyer a un país del qual no se'n deia res a l'escola i que era el seu.

Afortunadament, es pot dir que hi ha constància de com va ser d'important per als infants de Catalunya que en van gaudir, tot el bagatge cultural i de formació humana adquirit a les respectives corals. I això es pot dir perquè molts dels directors i dels responsables actuals del SCIC en són antics cantaires. Com ho eren molts dels primers mestres de música que es van començar a integrar a les escoles un cop iniciada la Transició.

Músics professionals, lligats al cant coral actual o no, recorden amb emoció la seva participació, com a cantaires, a les trobades, on van cantar *L'ocell daurat* de Mompou, *En Pere sense por* de Cervera o *Tirant lo Blanc* de Ros Marbà, entre d'altres...

Moltes d'aquestes obres han estat escrites per compositors i escriptors rellevants de casa nostra. En llistem algunes: *Un concert desconcertant*, d'Antoni Ros Marbà i Miquel DescLOT; *Al ball, sense un badall* (per a petits), de Guida Sellarès i Miquel DescLOT; *El timbaler del Bruc*, de Manuel Oltra i Núria Albó; *Flor d'escarabat*, de Carles Santos i Albert Roig; *La ciutat i la lluna* (per a petits), de Poire Vallvé i Rafael Simó; *Transatlàntida*, de Baltasar Bibiloni i Miquel DescLOT; *Rebellió a la cuina* (per a petits), d'Antoni Miralpeix; *La formigueta que anava a Jerusalem* (per a petits), de Josep Baucells i Maria Martorell; *L'ocell daurat*, de Frederic Mompou i Núria Albó; *El follet valent*, (per a petits), de Núria Joanet, Clara Ripoll i Rosa Nogué; *Set dies que van canviar el món*, d'Antoni Ros Marbà i Ramon Solsona; *L'hora perduda* (per a petits), música de Jordi Domènech, poemes de Joana Raspall i text de Clara Ripoll...

Què més es podia desitjar? Els ideals i els principis del SCIC, així com les activitats que s'organitzaven, no van quedar, però, reflectits en gaire documentació escrita, tant perquè en aquell moment era primer fer que no pas redactar documents, com perquè la desconfiança i la por a prohibicions i represàlies més aviat aconsellava no deixar testimoni escrit de segons què.

Veure, com s'ha dit, que directors de corals actuals, responsables del Secretariat i molts mestres de música són antics cantaires de corals del SCIC i saber que moltes escoles de música escampades per Catalunya van néixer d'una coral infantil és la millor paga als esforços fets amb risc, però amb molta il·lusió, en moments de resistència a un règim injust i dur que no ens respectava ni reconeixia com a catalans.

Queda, també, la satisfacció que la feina feta pel SCIC durant els anys de la Dictadura va donar a molts infants del nostre país la consciència de la seva pròpia ciutadania, de la seva catalanitat, així com de la importància d'unir esforços, treballs i il·lusions per realitzar quelcom important i de donar-ne testimoni davant de tothom.

Es pot dir que el SCIC va fer durant molts anys una tasca de substitució tant en l'àmbit musical com pedagògic. Amb l'arribada de la LOGSE, l'any 1990, les

escoles van poder impartir classes de música; en conseqüència, el SCIC va haver d'adaptar-se a la nova situació i va tendir cap a una especialització en el cant coral.

No es pot deixar d'esmentar la bona consideració de la qual el SCIC gaudeix, des dels seus primers temps, per part d'altres federacions corals i de la confederació Moviment Coral Català, així com de les federacions estrangeres (ECA-Europa Cantat i Federació Internacional per a la Música Coral IFCM) amb les quals col·labora assíduament. Cal remarcar que la federació europea ECA-Europa Cantat va encarregar al SCIC l'organització del IV Festival Europa Cantat Junior, que es va celebrar amb molt èxit a Vic el juliol del 2005.

Actualment el SCIC és regit per un Consell Directiu format pels equips de Coordinació, Tècnic, Comarcal, Administratiu i el de Redacció de *La Circular*. Aquest Consell es va renovant, d'acord amb els Estatuts, en l'Assemblea General de cada any. Des de l'any 2015, el SCIC, és membre de: Moviment Coral Català, Consell Català de la Música, Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR), Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC) amb la publicació *La Circular del SCIC*, International Federation for Choral Music (IFCM) i European Choral Association-EC (ECA-EC).

Juguem cantant (per a nens i nenes de 5 a 8 anys)

La fórmula dels "Juguem cantant" (trobada amb parts musicals i parts de jocs) va néixer a la demarcació del Penedès-Anoia l'any 1974. El SCIC va generalitzar els "Juguem cantant" com a Trobada de Petits l'any 1980.

Anualment se celebren cada curs un promig de quatre trobades, per evitar fer una trobada massiva amb nens tan petits.

Publicacions del SCIC

S'han editat nou cançoners per oferir a les corals un material variat i adequat a les seves possibilitats. També s'edita cada curs i es distribueix a les corals un programa comú per edats, per ampliar el material de què disposen i incentivar la millora del nivell musical. D'aquest repertori, s'assenyalen algunes obres com a "obligades" per a totes les corals, per facilitar el cant conjunt a les trobades i intercanvis.

En col·laboració amb la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció de la Generalitat de Catalunya, s'edita la col·lecció Patrimoni Coral XXI, amb cançons tradicionals harmonitzades per compositors actuals. Se n'està preparant el 15è volum. Cada volum es dedica a un tema concret: veus a

cappella, veus amb acompanyament de piano, amb quartet de vent, de Nadal acompanyades amb orgue, amb instrumental Orff, a l'entorn de Manuel Oltra, de compositors del País Basc, de compositors de la Mediterrània (Israel, Grècia, el Líban i Itàlia), tradicionals en versió *jazz*, tradicionals en clau de musical, etc.

El SCIC, amb diverses col·laboracions, també edita CD. El primer, el 1993, amb les cantates *L'ocell daurat*, de Frederic Mompou i Núria Albó, i *El bruel de l'estany*, d'Enric Ribó i Maria Àngels Anglada. Posteriorment, l'any 2000, s'inicia la col·lecció *Acuitacantar*, de la qual n'han aparegut vuit.

Revista La Circular del SCIC

Va començar com a una simple carta circular a les corals (d'aquí ve el nom). Amb el temps s'hi van anar incorporant articles de fons, propis o transcrits d'altres publicacions; entrevistes amb personatges del món coral, musical o educatiu; notícies de cant coral en general; entreteniments, etc., de manera que es va convertir en una eina informativa i alhora formativa. Això va fer que s'hi interessessin persones del món musical i educatiu del país i de l'estranger.

El SCIC, ha rebut diferents premis i reconeixements com: la Medalla de Plata al Mèrit Artístic, atorgada pel Ministeri de Cultura; el Premi de Cultura Popular de la Generalitat de Catalunya; el premi "El pas de la tarda" de Ràdio 4; la Medalla de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, o l'International Music Rights Awards 2011, per l'organització de Cors amb Cor, atorgat per l'International Music Council.

Les corals intermèdies o juvenils de Catalunya

Àngels Arnaus

Informadora: Maria Teresa Giménez i Morell

Els grups corals anomenats intermedis van néixer per emplenar el buit que hi havia entre les activitats corals que duïen a terme els infants dins de les corals infantils i el possible pas a formar part d'una coral d'adults. No obstant, alguns d'aquests grups van sorgir per generació espontània, és a dir, sense tenir prèviament cap contacte amb cap coral infantil o d'adults, només per l'interès d'un grup de jovent i d'un director amb desigs de fer conèixer tot el tresor del cant coral.

L'any 1965 la Coral Sant Jordi creava el Grup Llevant sota la direcció de Maria Teresa Giménez, format per noies de 13 a 18 anys. El 1968 la Coral Cantiga funda

el Grup Sinera, dirigit per Oriol Ponsa, a Vilafranca del Penedès, Josep Anton Casas dirigia el Grup Xegadí i a Manresa el Grup Fa La La, sota la direcció de Teresa Masats. Tots quatre grups estaven formats només per veus femenines. Aviat es va formar una comissió coordinadora d'aquests grups, presidida per Maria Teresa Giménez.

Què feien els nois, en aquest temps?

Doncs es van iniciar a l'instrument de la flauta dolça, formant a poc a poc diferents grups instrumentals.

No va ser fins al 1972-1973, que els nois s'incorporaren als cors juvenils, creant així els primers grups mixtes. Inicialment el problema era el repertori que es coneixia per a aquestes edats, que era només per a veus blanques, i no es trobaven gaires recursos per als canvis de veu dels nois.

Fig. 13. *Maria Teresa Giménez dirigint el Grup Llevant de la Coral Sant Jordi.*

Fig. 14. *Grup instrumental Llevant.*

Fig. 15. *Cor mixt juvenil Llevant, dirigit per Teresa Giménez.*

El 1970, es va celebrar la Primera Jornada de Treball i Convivència a Canyamars. En aqueta ocasió ja s'incorporaren el grup L'Albada, amb Maria Drets; L'Oratjol, amb Maria Blasco, i el grup Juvenils de l'Orfeó de Sants, amb Àngels Arnaus. Aquest tipus de jornades ja no s'han deixat de celebrar mai i s'han realitzat per tot el territori català.

A més de les activitats pròpies de cada coral i de les conjuntes amb altres cors: concerts, assaigs, convivències... és freqüent l'intercanvi amb corals estrangeres i la participació en activitats que per a joves organitza el moviment coral francès À Coeur Joie, tant a França com a Bèlgica, Flandes o altres indrets.

En motiu del seu 20è aniversari, van interpretar la *Missa en sol major* de Schubert, amb la col·laboració de l'Orquestra Juvenil de les Joventuts Musicals, sota la direcció de Francesc Llongueres. En l'ocasió dels 25 anys, Albert Guinovart va compondre l'obra *Fills del segle*, sota la direcció de Salvador Brotons, acompanyats de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya. Per celebrar el 30è aniversari, s'interpretà l'obra *Carmina Burana*, de Carl Orff.

A finals dels anys vuitanta, aquests grups passen a anomenar-se Corals Juvenils de Catalunya. Finalment, l'any 2000 van prendre el nom de Corals Joves de Catalunya. Amb aquest darrer nom va rebre el Premi Nacional de Cultura Popular a la millor Acció de Dinamització Cultural atorgat per la Generalitat de Catalunya.

Noves fites del cant coral infantil i juvenil

Com podríem definir la qualitat del treball d'algunes agrupacions corals de casa nostra, que han aconseguit un nivell altíssim d'interpretació? Recordo, encara bocabadada, haver escoltat per primera vegada el Cor Tapiola l'any 1986 en una conferència internacional de l'ISME (International Society for Music Education) a Innsbruck. Com cantava aquella mainada! Repertori, afinació, moviment escènic... semblava totalment increïble. Anava de companya amb Pilar Figueras (músic i pedagoga) i la nostra pregunta era com s'aconseguia allò que estàvem veient i escoltant. Quina formació tenien els directores i quina rebien aquells nois i noies? Avui la resposta ha arribat a casa i disposem d'uns quants exemples que ho avalen.

L'Escolania de Montserrat, tradicionalment coneguda, ataca avui uns repertoris difícils i complexos pel seu estil més contemporani. El seu règim d'internat, dins d'un ambient musical i recollit, permet un estudi seriós que propicia l'èxit. No obstant, res s'aconseguiria sense un molt bon director al seu davant i els de l'escolania han estat immillorables, començant pel pare Ireneu Segarra, que en va ser el principal director durant més de 40 anys, Bernat Vivancos...

Fig. 16. *Escolania de Montserrat.*

L'escola Coral del Palau de la Música Catalana: tot un projecte piramidal que s'inicia amb infants molt menuts, conduint-los fins a arribar a l'Orfeó Català. Aparentment, aquest és un model present a moltes entitats corals; la seva característica, però, és el nivell que aconsegueixen amb el seu pla de treball: corporal, vocal, de lectura musical, interpretatiu, instrumental... Tota una escola de música entorn del cant coral. El secret és l'equip de professors la formació dels quals els ha donat un molt reconegut prestigi: Esteve Nabona, Buia Reixach, Glòria Coma, Glòria Fernández i Mercè Pi.

El Cor Vivaldi o "Els petits cantors de Catalunya", dirigits per Òscar Boada. Un projecte de l'Escola IPSI, on la música té un paper molt important dins del currículum. Els alumnes poden rebre classes de llenguatge musical, instrumental o vocal per mitjà de la coral. Són molt coneguts els seus concerts sobre les quatre estacions que anualment celebren a l'Auditori AXA a l'Illa Diagonal de Barcelona.

Fig. 17. *Cor Amics de la Unió de Granollers, dirigit per Josep Vila.*

Amics de la Unió de Granollers, sota la direcció de Josep Vila. En aquesta ocasió podem gaudir d'un treball propi d'una escola de música amb especial dedicació al cant coral. Cas semblant el trobem amb el Cor Infantil de Sant Cugat, el Cor Voxalba, amb Elisenda Carrasco Ribot, i molts altres, tots ells d'una qualitat exquisida.

La possibilitat d'obtenir una titulació superior en cant coral ha animat joves músics a optar per aquesta especialitat, així com el seu reconeixement professional que fins fa ben poc quedava relegat al món dels aficionats, sense la possibilitat que esdevingués un treball estable. Només ens queda gaudir d'aquest nivell ja internacional dels nostres cors infantils i juvenils.

La Federació Catalana d'Entitats Corals

Bàrbara Anglí

La Federació Catalana d'Entitats Corals es va fundar l'any 1981 i és la continuadora del Secretariat dels Orfeons de Catalunya, que a la vegada és continuador de la Germanor dels Orfeons de Catalunya.

Les finalitats essencials de la FCEC són impulsar i coordinar les activitats de tipus col·lectiu i representatiu de les entitats federades, assessorar-les i orientar-les en tots els aspectes relatius a la seva vida musical i institucional, promoure i ajudar la creació de noves entitats corals, organitzar activitats formatives i creatives de música coral i editar i difondre material formatiu i divulgatiu. La FCEC presta sempre especial atenció al treball per la millora de la qualitat del cant coral, als continguts sociològics i humanístics de la música coral en general i, en particular, a les peculiaritats i les necessitats del cant coral a Catalunya.

Fig. 18. Logotip de la Federació Catalana d'Entitats Corals.

Per aconseguir aquestes finalitats, la FCEC organitza les activitats següents: cursos de formació i jornades de treball per a directors, cantaires i directius; organització de concerts, cicles de concerts i festivals, així com qualsevol altra activitat que ajudi a la preservació, la difusió, l'increment i la millora de la qualitat del cant coral; edita partitures i CD; convoca concursos de composició i fomenta la nova creació de repertori coral; edita la revista *Aquatreveus* i el butlletí *FCECnotes*, i també fa altres activitats per fomentar l'ensenyament i la difusió del cant coral i la seva renovació, així com les relacions intergeneracionals i també organitza activitats d'integració de diferents col·lectius socials.

Quant a la formació, s'ha treballat sempre sobretot en la formació de directors ja fa més de 30 anys, amb els cursos Pierre Cao, que s'organitzaven des de la Demarcació del Barcelonès. I més tard, a partir de l'any 1992, amb els cursos de direcció coral de Barcelona, dels quals aquest any hem celebrat el 25è aniversari. De forma més puntual, s'havien fet també cursos de direcció coral a Tarragona, Girona i Terres de Lleida i la Sénia. Tot i que la base d'aquests cursos és la direcció de cors mixtos d'adults, també s'hi fan sessions destinades a la direcció de cors infantils.

Quant al contingut, en aquests cursos es treballen els aspectes següents: sessions de direcció, on es treballen tres aspectes bàsics: tècnica de direcció, pedagogia de l'assaig i pràctiques de direcció; sessions de veu, coneixement i treball de la veu; sessions de treball corporal, consciència i actitud corporals, motricitat i aspectes comunicatius que s'hi relacionen; assaig obert / conferència, amb un cor i directors convidats; classe magistral a càrrec d'un director/a d'experiència contrastada, tant en el vessant interpretatiu com en el pedagògic, i amb la

presència d'un cor pilot solvent; sessions de sensibilització i percepció auditiva; sessions d'anàlisi per proporcionar eines a l'alumne per a l'estudi, la comprensió, l'aprofundiment, la interiorització i l'abordatge pràctic del repertori proposat.

També es va organitzar diversos anys el Curs Superior de Direcció Coral, el Màster en Direcció Coral i cursos de direcció orquestral.

A més de la direcció coral, durant tot l'any i arreu de Catalunya, s'organitzen tallers de tècnica vocal, d'aprenentatge de diferents repertoris, de treball amb directors, etc. La formació ha estat sempre un dels puntals de les activitats de la FCEC.

Actualment la FCEC està formada per més de 500 corals de tot Catalunya i algunes d'Aragó, la Catalunya Nord, les illes Balears, València i també de casals catalans d'arreu del món. La majoria són d'adults i mixtes, però també n'hi ha de joves, d'infants, d'homes, de dones, de gent gran, de nouvinguts, universitàries o especialitzades en música concreta, com poden ser els cors de gregorià o de gòspel. En nombre de persones, hi ha uns 400 directors en actiu i el nombre de cantaires de les entitats afiliades supera les 30.000 persones.